

Sõja laul

HELLA WUOLIJOKI

Kirjastuse-ühisus „Maa“

SÕJA LAUL

HELLA WUOLIJOKI poolt on waremalt meie kirjastusel ilmunud

TALULAPSED, 3-waatusline draama 1 rbl.

UDUTAGUSED, nowell 1 rbl. 10 kop.

KIRJASTUSE-ÜHISUS „MAA“

HELLA WUOLIJOKI

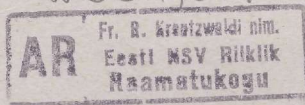
SÕJA LAUL

Kokku seatud
Hurti wanawarakogudes leiduwate
teisendite järgi

KIRJASTUSE-ÜHISUS „MAA“
MCMXV

Arg15
Woolijoki

14606

TRÜKITUD „ÜHISELU“ TRÜKIKOJAS TALLINNAS

SISSEJUHATUSEKS

„Sõja laul“ ei ole muud kui katse ühe ja selle-
sama laulu sadadest teisenditest kõige ilusamaid kohti
välja korjata ja neid ühtlaseks pikemaks lugulauluks
ühendada.

Alalõpmata kahanedes ja kaswades rändab laul
rahwa keskel. Ühed lauljad unustawad mõne rea
wõi jaksu, teised liidawad uue rea wõi uue jaksu juurde;
assotsiatsiooni teel liugneb lauliku peas sündsaid rida-
sid ühest laulust teise, nii koguneb ühe aine ümber
teisendite alalõpmata liikewa kuju kaudu suur hulk
sellele ainele lähedalseiswaid motiivisid.

Niiwiisi on ka „Sõja laul“ enese ümber kõik need
motiivid kogunud, mis Eesti rahwal sõja kohta on olnud.

Meie rahwas laulab õieti kahte laulu, millel
sõda aineks. Üks neist on see, mida Hurt setu laulu-

des „Wenna sõjalooks“ nimetab, ja teine on „Nekruti laul“. Kummagist on mitmed sajad teisendid olemas. Esimene on nähtawaste wanem, kuna teine ehk alles 18. või 19. aastasajal on sündinud. Nendest on just esimese põhjal järgnew „Sõja laul“ kokku seatud, kuna ka mõnda teise laulu wanemat-laadi teisendit esimese laulu juhtmõtte alla on ühendatud.

Kokkuseade juures on sedasama juhtmõtet tarwitatud, mille järgi Lönnrot omal ajal Soome Kalevala kokku seadis. Esiteks on iga rida rahwa oma, laulu teisenditest wõetud; teiseks on laulu kokkuseade juhtmõte rahwalaulust enesest päritud, s. t., et laulu osad teisendites leiduwate näpunäidete järgi ühte on liidetud.

Niiwiisi on „Sõja laul“ niihästi sisu kui kujud, nii jaotuse kui ridade poolest rahwalauluna püsinud.

Teisendid olen Dr. Hurti wanawarakogust enesele kokku kogunud, niisama olen ka trükitud „Setukeste laulude“ teisendid tarwitanud

Teisendid on tulnud igast kodumaa nurgast. Liidaks sissejuhatuse juurde heameelega teisendite nimekirja, millest näeks, kust need päritud, ja aruande selle üle, kust teisendist iga „Sõja laulu“ rida wõetud, kuid „Sõja laul“ ilmub sõja ajal — ruumi on wähe.

Loodan, et minul wõimalik on hiljemine laiemale wäljaandele ülemalnimetatud nimekirja juurde liita.

Laulu kokkuseade juures olen mitu sada teisendit läbi käinud ja wõin tõendada, et umbes kõik sõja

motiivid, mis Eesti rahwal olemas, „Sõja laulus“ olen ühendanud, ainult uuemad nekrutilaulud olen tarwitama jätnud.

Nagu näha, tunneb Eesti wanem rahwalaul sõda kaunis wähe. Ainult sõttaminek kodust, sõjast koju-tulek ja igatsus omakste järel on meie rahwast liigutanud. Kodu, omaksed, armsad, nende sügaw hellus ja igatsus kõneleb igast laulu reast. Peaasjalikult naised on needki sügawinimlikud laulud oma südame muredest kokku sõlminud.

HELLA WUOLIJOKI

Helsingis, 1. dets. 1914

SÕJA LAUL

- Sõna wiidi, teine toodi,
Kahed, kolmed kannetie.
Mis ne sõnuma toodi?
Mis keele kannetie?
- 5 Sõja ne sõnuma toodi,
Waenu keele kannetie.
Kes see tõi sõja sõnuma,
Wõi ka kandis waenu keele?
Arak tõi sõja sõnuma,
- 10 Wares kandis waenu keele?
Kes see saa sõtta minema?
Isa wana, welle noore,

Onupojad hullukesed,

Tädipojad tillukesed.

15 Sõtsi saa sõtta minema,

Seni kui welle kaswanes.

Sõtsikene, noorekene,

Sõts läks aita ehtimaie,

Pääle aida pead säädma.

20 Sõts töots ennast hukata,

Kabu ennast kaotada.

Esi ta ehti, esi ikki,

Esi kabitses, kahetses.

Wanem weli wellekene,

25 Weli läwele lähenes,

Weli kõndis küsimaie:

„Mis oled, wirwe, wihane,

Mis oled, partsi, pahane?

Kas sul südant sisse lüüa,

30 Kas sul pead peale käia,

Julgust teise werda juua?

‘Wellekene, poisikene.

Ei ole südant sisse lüüa,

Ei ole pead peale käia,

35 Julgust teise werda juua.”

„Sõsar sõstrasilmaline,
Kas sa mõistad püssi pühki,
Püssi pühki, mõõka mõsta?”

„Weli, hella wellekene,
40 Ei ma mõista püssi pühki,
Püssi pühki, mõõka mõsta.”

„Sõsar, noori linnukene,
Kas sul pihta pihlapuune,
Käewarred wahterased,
45 Sõrmekondid kuusepuused,
Miska sõkud sõjaleiwa,
Miska kastad waenukaku?”

„Weli, hella wellekene,
Ei ole pihta pihlapuune,
50 Käewarred wahtrased,
Sõrmekondid kuusepuused.

Sõsar, sõstrasilmaline,
Kes on seda enne näinud,
Enne näinud, enne kuulnud,
55 Et on sõsarad sõjassa,
Linajuuksed lippu alla?
Oh hullud sõja wanemad,
Targad waenu talitajad,

Mis teeb sõsar sõjassa,
 60 Wirwukene waenu seas?
 Kuuleb püssi paukuwat.
 Arwab linna langewat.

Näeb ta mõõga liikuwat,
 Arwab peada raiuwat.

65 Sõsar, hella linnukene,
 Mine sa ette isandile,
 Manu maa sulasile!
 Küsi sa aega aast' ajaks,
 Aast' ajaks, pooleks teiseks:
 70 Weli on mul wäga wäikene,
 Wellel on wilt weel Wenemaal,
 Wellel sadul Saksamaal."

Läks siis sõsar malewide,
 Ligi lippu kandajida.
 75 Kõiki ta palus põlwili,
 Heitis hellile sõnule.
 Küsis aega aast' ajaks,
 Aast' ajaks, pooleks teiseks.
 Anti tal aega aast' ajaks,
 80 Aast' ajaks pooleks teiseks.

Tuli sui, jõudis sügise,
Tuli kiri kuningalta,
Tuli sõnum sõdadesta:
Sinna poissa puudunesse,
85 Noorimehi nõudenesse.

Kelle kord on sõtta minna?
Kelle kord on kodu jääda?
Wanem weli wellekene,
Welle kord on sõtta minna,

90 Sõtsi kord on kodu jääda.
Wellel on sõrmed sõmeresta,
Käewarred wahteresta,
Õlaluu on uibuesta,
Külleluu on künnapuust.

95 Isa ostis hobuse,
Ise ostis, ise ikkes.
Weli walmist wankerit,
Ise walmist, ise ikkes.
Isa triikis taos lauda,

100 Ise triikis, ise ikkes.
Ema aie hammeida,
Ise aie, ise ikkes.
Sõsar sõrmits kindaidä,

Ise sõrmits, ise ikkes.

105 Weli läks aita ehtimaie,

Sõsar järel küsimaie:

„Wellekene, armsakene,

Kas sul südant sisse lüüa,

Kas sul pead peale käia,

110 Julgust on teise werda juua?”

„Minu meeli marjakene,

Süda mul kõwa sisse lüüa,

Pea kõwa peale käia,

Julgust on teise werda juua.“

115 Weli istus ehtimaie;

Käändis jalgu kengimaie.

Sõsar juurde paludenna,

Paludenna, ikkeenna:

„Weli, hella wellekene,

120 Aja selga surma särki —

Tuled koju, wõi ei tule,

Saan sind näha, wõi ei saa.

Pane kaela kalmu rätti, —

Tuled koju, wõi ei tule,

125 Saan sind näha, wõi ei saa.

Wõta kätte kooli kindad —

Tuled koju, wõi ei tule,
Saan sind näha, wõi ei saa.“

Hakkas siis weli minemaie,
130 Sõsar järel paludenna,
Paludenna, ikkeenna,
Ikkeenna, õpetama:

„Weli, hella wellekene,
Kui saad sõtta sa minema,
135 Wõi saad wainu sa wajuma,
Selle õpetan sinule:
Ära sa sõida sõja ees,
Ega sõida sõja taga —
Ees on tuli punane,

140 Taga on suitsu sinine!
Sõida sa keskel sõdada,
Ligi lipu kandajat.
Esimesed heidetakse,
Tagumised tapetakse,

145 Keskmised kodu tulewad.
Kui sa saad kodu tulema,
Ära sa tule Poola kaudu,
Poolas palju poiste päida.
Ara sina tule Narwa kaudu,

150 Narwas palju naiste päida.
 Ära sina tule Riia kaudu,
 Riias palju riisutakse,
 Ära sina tule Tall'na kaudu,
 Tall'nas palju tapetakse.

155 Tule kodu Hiiu kaudu:
 Ei sind kuule Hiie koerad,
 Ega näe Hiie neiud. —
 Weli, hella wellekene,
 Kunas ma sinut kodu ootan,

160 Kodu ootan, kodu loodan?"

„Sõsar, noori sõtsikene,
 Kui lääb wares walgeeks,
 Kaaren luige karwaliseks,
 Siis sa minu kodu oota!

165 Kui see meri metta jookseb,
 Hallik ajab anikuda,
 Siis sa minu kodu oota!
 Kui need lepad lehte lääwad,
 Pajud punsu ajawad,

170 Siis sa minu kodu oota!“

Kui hakkas weli minema,
 Siis hakkas hale tulema,

Tundi löid Toompea kellad,
Olewist tegi: „oja, oja!“

175 Nigulist tegi: „nika, naka!“

„Sõtta, sõtta, eidekene,
Sõtta, sõtta, sõtsikene,
Sõtta pean mina minema.
Weristele westidele,

180 Maksakarwa mastidele,
Kopsukarwa kuubedele.
Sõtta lähen ma sõdima,
Sõtta lähen ma sõsare eest,
Were ma walan welle eest,

185 Hinge annan isa, ema eest!
Nüüd mina suigun surma teeda.
Nüüd mina tuigun tuule teeda.
Astun sammud haua poole.”

Läks weli weeremaie.

190 Hobu oli alla halli kirja,
Mees oli peale päewa kirja.
Sealt siis jooksid were joned,
Were joned, päewa piired.

Läks siis weli weeremaie,

195 Ema jäie ikkemaie,
Jäie kandja kahetsema:

„Pojakene, poisikene,
Ehk sa kooled kuningissa,
Sured suure sõja alla.

200 Sa ei jää kodu korista,
Matta ei maja rahwale.
Ei maitse sul jalad seda maada,
Kontsad ei kodu murukest.
Mis sain mina sinusta?

205 Silma wett, südame werda.
Ikke sain imetamasta,
Silma märga mähkimasta,
Kui ma tundsin su tulewat,
Siia ilma ilmuwada,

210 Jo tundsin otsa orja märgi,
Kuklaasse kurja märgi.
Pidin wiima su weele,
Pidin laskma lainetele.
Wiisin wee weere peale,

215 Kandsin jõe kalda peale.
Istsin maha imetama.
Wesi wõtt silma weereneda.
Laine põske langeneda.
Kudas wiin were weele,

220 Lasen liha lainetele!

- Enne las' olla orja orjalane,
 Kaswa kurja kahjuline.
 Kui oli ohtu hoideenna,
 Kahju oli kaswatenna,
 225 Siis ei näind näljased isandad,
 Pandnud ei paganad tähele.
 Kui said, wirwe, wenineksi,
 Kallis üles kaswaneksi,
 Siis näid sind näljased isandad,
 230 Pandsiwad paganad tähele.
 Siis sind wiidi Wenemaale,
 Kanti kallis kaugeele.
 Kui sa kooled kuningissa,
 Matta jääd maa sulasile.
 235 Jää ei mul kääbast, kuhu käia,
 Jää ei matust manu minna.
 Jumal see teab, Jumalakene,
 Maarja teab madalakene,
 Ehk aetakse sind hauda alasti,
 240 Pannaks maale paljakana.

Oleks seda ette teaks,
 Ette teaks, ette näeks,
 Annaks sul kodust koolu räti,

Manu paneks mattu räti.

Ühes sul annaks suurräti,

Kaasa paneks kalmuräti.

Sisse sa paneks suured juuksed,

Wahaladwad weeretaksid,

Saadaks siis juuksed sa emale,

250 Wahaladwad wanemale.

Kui sa sinna koolenesse,

Hella hinge heitenesse,

Kätken ma juuksed oma kääpa,

Matan oma matusele.

255 Siis saab kääbas kuhu käia,

Siis saab matus manu minna.“

Weli läks sõideldes sõdaje,

Wõideldes Wene wägeje.

Jäie ema ikkemaie,

260 Jäie kandja kahetsema.

Enam seal oli ikkusida,

Wiis wõrd oli silmawetta,

Kui neid ema ehteida.

Juba tuleb tule palang,

265 Juba weereb were walang,

Tuleb tulda lüüeenna,
Weereb werda walaenna.
Tulda lõiwad tuimad rauad,
Kibenida külmad kiwid.

270 Sinna mehi jo wiiakse.

Seal jo mehe werd walataks.
Küll on hale, hellakesed,
Küll on hale minnessagi,
Sinna maale sailessagi,

275 Kus on wööni meeste werda,

Kus on põlwi poiste päida,
Labajalu laste päida.
Kus süüakse sarapuu urbe,
Lepa leenta rüübatakse.

280 Sõja tee oli sõmerane,

Waenu teel oli waewa palju.

Seal ta nägi wiis imet,

Wiis imet kuus kurja.

Külm oli ase külje all,

285 Lämmi ase läwe all.

Külm oli käel, külm oli jalal.

Käed külmeti, jalad külmeti,

Käed külmeti kindeenna,

Jalad tal sukas soendi.

290 Warbad wiisus tal waluti.

Sügisene, kewadine,

Sügisene lumerända,

Kewadine kibewihma,

See lääb lähi südame,

295 Läbi kontsa kolmekorra,

Läbi warwaste wahede.

Sõjameesi, mehikene,

Kus ta läheb wastu ööda,

Wastu ööda, wastu kuuda,

300 Wastu haljasta ehada?

Soo on suuri, see sinine,

Taewas laia ja lageda,

Põõsas paksu, palju wetta.

Ei ole oksa, kuhu astu,

305 Ei ole tuge, kuhu toeta.

Kas on kodu kõndijalla,

Wõi on maja marssijalla?

Kodu pole tehtud kõndijale,

Ega'i maja marssijale.

310 Kodu on koowita ninassa,

Ase haki tiiwa alla.

Kui hakkas weli weeremaie,

- Sõja teeda sõitemaie,
Ära ta kaie kodu poole,
315 Silmi heitis hella poole.
Kes jäi tal kodu armsamaks,
Armsamaks, kallimaks?
Ema jäi tal kodu armsamaks,
Sõts jäi kodu kallimaks.
- 320 Sõja sulased küsiwad,
Waenu herrad waidelewad:
„Kes jäi sul kodu armsamaks,
Armsamaks, kallimaks?”
- „Oh, teie sõja sulased,
325 Oh, teie waljud waenu herrad!
Ei jäänd mul kodu kedagi,
Ei jäänd maija marjakesta.
Püss on armas, mõök on kallis,
Kaelaraud on kallimaks.
- 330 Kui ma jõuan kuninga kuulata,
Neid aga walju wanemid,
Saa ma ikka ea edasi,
Kuu, päewa kokkupoole.
Oh, teie sõja sulased,
335 Oh, teie waljud waenu herrad,

Wõõrad siin metsad, wõõras maa,
 Wõõrad wõsa weerekesed.
 Siin on suured soe metsad,
 Kaharikud karu warikud.“

340 Weli kaie kodu poole,
 Silmi heitis hella poole.

Läks ta läbi külade,
 Läbi tallatud tänawa,
 Helkis helmine hobune,
 345 Paukus paasine tänawa,
 Lõksus looka, kuldaküüsi.

Sõja sulased küsiwad,
 Waenu herrad waidelewad:

„Kuni sa hobusta hoiad,
 350 Kuni warsada walatad?“

„Seni ma hobusta hoian,
 Seni warsada walatan,
 Kuni seisab pää mul pääl,
 Pää mul pääl, wöö mul wööl,
 355 Kena piitsuke pihussa,
 Ratsut käe randemissa,
 Jalad mul jalustimessa.
 Kui mul lõpeb pää päält,

- Pää päält, wöö wöolt,
 360 Kena piitsuke pihusta,
 Ratsut käe randemista,
 Jalad mul jalustimesta, —
 Siis on hobu hulkumassa,
 Wiru warsa weeremassa,
 365 Siis hobu orussa hulgub,
 Wiru warsa wainiula.
 Minu hella eidekene,
 Läheb karja saatemaie.
 Leiab hobu hulkumasta,
 370 Wiru warsa weeremasta.
 Ise hakkab ikkemaie,
 Kummuliste kurtemaie:
 „Pojakene, poisikene,
 Nüüd on lõppend pää sul päält,
 375 Pää sul päält, wöö sul wöolt,
 Kena piitsuke pihusta,
 Ratsud käe randemista,
 Jalad jalustimesta.
 Jäänud hobu hulkumaie,
 380 Wiru warsa weeremaie.
 Nüüd hobu orus hulgub,
 Wiru warsa wainiula.
-

Eidekene, hellakene,
Ootas aasta, ootas kaksi.

385 Ootas aastaid arwamata.

Ei läind wares walgeeksi,
Kaaren luige karwaliseks.
Ega meri jooksnud metta,
Hallikas ajand anikuda.

390 Eidekene, hellakene,

Tõusi ta üles hommikul,
Wõttis hoole õrre pealt,
Mure musta parre pealt.
Läks ta karja saatemaie.

395 Leidis hobu hulkumasta,

Wiru warsa weeremasta.
Ise hakkas ikkemaie,
Kummuliste kurtemaie.

„Pojakene, poisikene,

400 Nüüd on lõppend pää sul päält,
Pää sul päält, wöö sul wöölt,
Kena piitsuke pihusta,
Ratsud käe randemista,
Jalad jalustimesta.

405 Jäänud hobu hulkumaie,

Wiru warsa weeremaie.
 Nüüd hobu orussa hulgub,
 Wiru warsa wainiula.

Sõtsikene, noorekene,

410 Ootas aasta, ootas kaksi,
 Ootas aastaid arwamata.
 Ei läind wares walgeeksi,
 Kaaren luige karwaliseks.

Sõtsi läks mure mäele,

415 Mure lille noppimaie,
 Mure kanni kakkumaie.
 Ülewalt siis hüüdis Looja,
 Maast Maarja kõneles:

„Mis sina kõnnid kurwa meele,

420 Kurwa meele, leina keele?“

„Ootan wellekest sõjasta,
 Walget wainude wahelta,
 Kenad wäe keskeelta.“

Ülewalt siis ütleb Looja,

425 Maast Maarja kõneleb:
 Kiwi alt hüüab kilki,
 Pae alta parmukene:

„Jo sõda selle suretas,
 Jo waenu selle wajutas.

430 Püss oli suuri, raud oli raske,

See käis käside peale,

Õigus õlade peale,

Sõigus sõrmede peale,

Wajus käe warte peale .

435 Weli sillaks Saaremaal,

Poolamaal purdeeksi.

Üle sõitis sõda suuri,

Üle weeris Wene wägi.

Nutke, nutke, õekesed,

440 Nutke sõrmikud sõsarad.

Jo welleke sõjassa suri,

Walge mõõkade wahela.

Küll on sõas tappajida —

Ei ole maha mattajida,

445 Küll on piigil pistajida.

Ei ole kirstu keerajida.

Päewa seisab wennikene,

Päewa seisab pääle mulla,

Aasta aja pääle haua,

450 Kuu kõrwala kirikü.

Liha tal sõiwad linna linnud.

Were jõid Wiru waresed,

- Harju hakid kaewid haua.
Siis sai maha maetusta,
455 Kabelie kannetusta,
Haudaje asutetusta,
Sisse liiwa liidetusta.
Sõtsikene, hellakene,
Istus ta mure mäele,
460 Mure kannid tal käessa,
Mure peeker tal peossa,
Täis on wetta, täis on werda,
Täis on ääreni hädasid.
Silmad wetta weeretawad,
465 Kulmud kulda tilguwad.
Eli ta elu okkalist,
Kasupõlwe kahjulist.
Tõuts ta toona ära koolda,
Eila ilma ta uneta.
470 Koolda tahtsi, kurwa elu,
Maale minna, meeli paha.
Wastu tal kalmust kõneldi:
„Oh, sa hullu ilmaline,
Ärgu sa koolgu kurwa elu,
475 Mingu ei maale, meeli paha!
Küllalt saad koopas kurba olla,

Alla liiwa leinal seista.
 Siiski tuleb ilmas olla,
 Ja mahtuda maa peale.“

— — — — —
 — — — — —

480 Wile lammas wiisi tarka,
 Wiisi tarka, maa kawala.
 See on kange arwamaie,
 Arwab kuud, arwab tähed,
 Arwab angerjad meresta,

485 Loeb lutsud kaldaasta.
 See teadis sõja tulema,
 Sõja angerjad ajama,
 Sõja pilwed piiweldama.
 Selt sai sõtsike teada,

490 Sõts wiis kodu eide teada.
 Eit aga pillutas pereda,
 Lahuteles lapsuke si.
 Sooraguje, maaraguje,
 Kiwi, kaljude raguje,

495 Pae paksu serwa alla.
 Noorem weli, wellekene.
 Oli kallis kaswamaie,

- Ilus pää ülenemaie,
 Ei tohtind toas magada,
 500 All ei räästa räägutada.
 Ikka lakkaje ladusi,
 Aganikkuje asusi,
 Pitka õlgede piduje.
 Ootas mööda tooma tundi,
 505 Kõrwale kuninga käsku.
 Ei läind mööda tooma tundi,
 Kõrwale kuninga käsku.
 Siiski sõlmiti sõdaje,
 Pandi pampu kandemaie,
 510 Laiu püssa laskemaie.
 Sõtsikene, hellekene,
 Iste maha ikkemaie,
 Kummuliste kurtemaie,
 Siis läks welle palweele:
 515 „Noorem weli, wellekene,
 Hõbedane, hellakene,
 Wõta kaasa mind sõdaje!
 Wõta mind wööks wööle,
 Wõta kindaks kädeje,
 520 Wõta lindiks kübara peale.“
 „Sõsar noori linnukene,

Kuhu ma sinuda wiin?
 Wirus wihmada sajakse,
 Harjus lunda annetakse.

525 Mina raputan kübara,
 Sina kukud, sõster, soosse,
 Sõster soosse, marja maasse!
 Oh, minu sõsar sõtsikene,
 Mine sa isa koduje,

530 Mine sa ema koduje,
 Hoia sa isa hobusida,
 Lüpsa ema lemmasida.

Ma lään sõideldes sõdaje,
 Wõideldes Wene wägeje.

535 Tulgu siis wastu tugewad,
 Ja astku wälja need wägewad.
 Need sääreluude lugejad,
 Ja kokku kondi noppijad,
 Need linnast liiwa wiskajad

540 Ja surma särgi seadejad.
 Tule löön neil turjast wälja,
 Sädemed sääre marjast wälja,
 Walu warba küüne alt.“

„Weli, hella wellekene,

- 545 Kunas ma sinda kodu ootan,
Kodu ootan, kodu loodan?“
„Sõsar sõstrasilmaline,
Kui need pajud punsu lääwad,
Lepad lehte jo ajawad,
550 Siis sa minda kodu oota.“
Weli läks sõideldes sõdaje,
Wõideldes Wene wägeje.
Oleks tad wiidud maanteed mööda,
Tee oleks hakand nuttemaie.
- 555 Ta aga wiidi merda mööda,
Mere laened naerisida.
Meri musta ta hobune,
Taewas laia ta sadula,
Pilwe tükk tema piitsukene,
- 560 Wikerkaar tema loogukene.
Alt tema sõitis halli ilma,
Pealt ta pilwede pugesi.
Wahelt wiie wikerkaari,
Kuue koidu keskeelta.
- 565 Meri tal mürkis minneenna,
Taewas kärkis käieenna.
Weli läks sõideldes sõdaje,
Wõideldes Wene wägeje.

- Sõtsi jäie ikkemaie,
 570 Tee weerde tuikumaie.
 Sõts see ikkes iga päewa,
 Kurtis kõik need kuu ajad,
 Alatses kõik aasta ajad:
 „Oh, minu ajad haledad,
 575 Ja minu päewad pimedad,
 Linnu ajad leinalised,
 Kana ajad kahjulised!
 Nutuline noori põlwi!
 Kui need kurjasti kuluwad,
 580 Õelasti lähwad õhtu,
 Pimedasse pilweesse,
 Sagedast salude sekka.
- Luigekesed, laglekesed,
 Ligi taewast linnukesed!
 585 Teie käite kõrgeelta,
 Kõrgeelta, kaugeelta!
 Wiige mu wellele teada,
 Kandke teada mu kaasale.
 Misuke põli minula,
 590 Kasupõli kalliila.
 Wellekene, noorekene,
 Kui me kullad kokku saaks,

- Marjad teine teise manu.
 Siis saaks ma ohtu ütlema,
 595 Siis saaks kaiho kaibama.
 Wellekene, noorekene,
 Kui me kullad kokku saaks,
 Marjad teine teise manu!
 Siis annaks suud suule,
 600 Siis annaks kätt käele.
 Suud annaks ma jala tallale,
 Suud suurele warbale.
 Sõtsi ikkes iga päewa,
 Kurtis kõik need kuu ajad.
 605 Alatses kõik aasta ajad.
 Sõtsi palus päewakesta,
 Kumardeles kuukesta.
 Kuu käis üle kuningate,
 Päew käis üle päälikute.
 610 Wälja ta kostis kuningatest,
 Wälja päästis päälikutest.

Siis läksid puudki jo punsu,
 Lepad lehte jo ajasid.
 Siis läks wares walgeeksi,
 615 Kaaren luige karwaliseks.

Siis tuli weli koduje,
Illike isa majaje.

Kust ta tundis oma kodu,
Oma kodu, oma kulla,
620 Oma maja, oma marja,
Küla kümmene seasta,
Walla wiie wahelta?
Kulla risti koa pääla,
Hõbe risti õue pääla,
625 Koast tõusis kulla suitsu,
Õue pealta hõbe suitsu.
Tare harjast haljas suitsu,
Saunast Saksa witsa suitsu.

630 Koleweste haukus koera,
Heleweste ikkid lapsed,
Käreweste käisid naised.
Sealt ma tunnen oma kodu,
Oma kodu, oma kulla,
635 Oma maja, oma marja.
Küla kümmene seasta,
Walla wiie wahelta.
„Sõida, sõida, mu hobune,
Lase teeda lauku ruuna!“

- 640 Sai ta isa nurme pääle,
 Isa nurme nurga peale,
 Hobu hirnus ühe korra,
 Kõrwi kõrwa kõiguti.
 Sai ta isa wärati peale,
- 645 Hobu hirnus teise korra,
 Kõrwi kõrwa kõiguti.
 Sai ta isa tare läwele,
 Hobu hirnus kolmat korda,
 Kõrwi kõrwa kõiguti.
- 650 Pureles punane koera,
 Haukus halli õue koera.
 Akna täringid tärisid,
 Koja akenad kõrisid.
- 655 Isa tuli wälja waatemaie.
 „Tule isa, tunne poega!“
 Tuli isa, ei see tunnud.
 „Sõja mees, sõja hobune,
 Sõja kübar ta peassa,
- 660 Sõja laigud laki eessa,
 Sõja wask on waljastessa,
 Sõja sapitud sadula!“
 Siis hakkas hale tulema,
 Wesi silma weeremaie.

665 „Sõida, sõida, mu hobune,
Lao teeda laugukene,
Sõida ema ukse ette!

Hirnus õues Hiie halli,
Karjus õues Kalewi lauki,
670 Haukus õues waenu koera,
Wärawassa rauda wakki.

Ema tuli wälja waatamaie.

„Tule ema, tunne poega!“

Ema ei tundnud poega noorta,

675 Ei tundnud poja hobusta:

„Wene mees, Wene hobune,
Wene risti rinna eessa,
Wene piitsa tal peossa,
Haljas mõök tal alla hõlma.“

680 Siis hakkas hale tulema,

Wesi silma weeremaie.

„Sõida, sõida mu hobune,
Lao teeda laugukene,
Sõida welle ukse ette:

685 „Tule, weli, tunne wenda!“

Tuli weli, ei wõind tunda.

Hirnus halli kolmat korda,

Karjatas Kalewi lauki.

Sõitis mööda sõjameesi,

690 Sõitis õe õue alla.

Suud andis wärawa sammas,

Kaela hakkas kaewu kooku.

Sõitis sõtsi akna alla.

Hüüdis sõtsi akenasta:

„Tule, sõtsi, tunne wenda!“

Tuli sõtsi, tundis welle:

„Oma mees, oma hobune,

Oma piitsuke pihussa,

Oma saapad jalassa!“

700 Küsiteles wellekene,

Küsiteles kõneledes:

„Oh, mu õrna õekene,

Sõstrasilma sõtsikene!

Kust sa tundsid oma welle?“

„Weli, hella wellekene,

Kust ma tundsin oma welle?

Kirjudesta kindaista,

Aetusta hammeesta.

Et oli kuu kindaena,

710 Päewa pööra päidelina,

Ao pööra hammeina.
 Weli, hella wellekene,
 Tule sina maha turjaltanna,
 Saa maha sadultanna!“

715 Weli waatas, wastu kostis:

„Millest sul muru mudane,
 Tare edine tahmane?
 Kas siin sõitnud saajad suured,
 Wõi on kaasikud karanud?“

720 „Wellekene, noorekene,

Emalapsi, hellakene,
 Pole siin sõitnud suured saajad,
 Ega karanud kaasikud.

Siit see sõitis sõda suuri,

725 Siit weeres Wene wägi.

Tule maha, marja weli,
 Tule maha, käi tubaje,
 Ma wiin lauku latterie,
 Tallie tasase täku,

730 Heinad ette, kaerad ette!“

„Ei lää maale, sõtsikene,
 Enne kui liniku laotad,
 Maha paned pallapoole!“

Sõsar liniku laotas,
735 Maha pandis pallapoole.

Weli siis nutuga kõneles,
Emalapsi laineel:

„Sõtsikene, hellakene,
Sõrmed on suitsisse sulanud,
740 Käed päitsis päewatanud,
Jalad jäänud jalustimisse!“

Sõts siis peos pehmiteli,
Sõrmed suus sulateli,

Siis pääsid jalad jalustimist,
745 Sõrmed suus sulasid,

Tuli siis tuppa wellekene,
Pandis piitsa pingi peale,
Kübara kinnaste peale.

750 Ise peale ikkemaie,
Kummuliste kurtemaie:

„Wellekene, hellakene,
Aja mulle sõja juttu,
Kõnele wainu kõneda,
755 Kuidas sõjas oldaneksi,
Wõi seal wainus käidaneksi?“

Weli kuulis, jälle kostis:

- „Sõsar, noori linnukene,
 Uha mu hobu muasta,
 760 Pese mu saapad sawista,
 Ma mõsen mõõga isegi!
 Mõõga peal on mõnda werda:
 Hiiumõisa isanda werda,
 Kuramaa kuninga werda!
 765 Mõõga peal on Saksa werda,
 Saksa werda, sandi werda!“

- Panti weli söömalauda
 Sõie weli, jõie weli,
 Sõsar istus sõrme nõjal.
 770 Küsiteles sõtsikene,
 Küsiteles kannateles:

- „Wellekene, hellakene,
 Kas oli neidusid sõjassa,
 Lina juuksid lipu all?
 775 Kas on sõjas naine armas,
 Naine armas, kaasa kallis?“

- „Oh, mu sõlgine sõsara!
 Ei ole sõjas naine armas,
 Naine armas, kaasa kallis.
 780 Sõjas on armas haljas mõõka,

Kallis kangepea hobune,
 Kes päästab mehe sõjasta,
 Mehe poja Poolamaalta,
 Sõjaleiba sõkkumasta,
 785 Waenukaku kastamasta.
 Sõjaleib on sõkeline,
 Waenukakk on kanepine.“

„Weli, hella wellkene,
 Kas seal sõjas aset säetaks?“

790 „Sõsar sõstrasilmaline,
 Lämmi ase on läwe all,
 Pehme ase pingi all!“

„Weli, hella wellekene,
 Mis seal sõjas söögiks anti,

795 Söögiks anti, joogiks anti?“

„Sõsar sõstrasilmaline,
 Süüd seal sõjas söögiks anti,
 Witsu sõjas joogiks anti,
 Anta ei lämmit leiwakestki,

800 Murta ei piruka palakestki.

Kui käis kämmel käharasse,
 See oli lämmi leiwakene.
 Kui käis rusik kukla peale,

See oli piruka palakene.“

805 Sõie weli, jõie weli,

Sõsar iste sõrme nõjal:

Wellekene, hellakene,

Kuidas teid sõjas surmatakse,

Wõi teid elus hoietakse?“

810 „Oh, mu sõlgine sõsara!

Sõjas tuleb surm salaja,

Sõja surm tuleb tulega,

Püssi paugu plahwamisest,

Pika mõõga raiumisest.

815 Seal pole surma soigamista,

Seal pole häda hoigamista,

Seal pole kirstu kandemista,

Seal pole haua kaewamista.

Seal on sinel surma särki,

820 Were ojad hauakesed!

Enam on sõjas meeste päida,

Kui on metsas mättaida.

Enam on sõjas meeste silmi,

Kui on taewas tähtesida.

825 Enam on sõjas meeste sääri,

Kui on pinus pilpaida,

Enam on sõjas põlveluida,
 Kui on põllula kiwida.
 Saksa weri tuli sadulasse,

830 Wene weri tuli wööst saadik,
 Meie meestel mõõtemata.“

„Weli, hella wellekene,
 Kas on kodus naine armas,
 Naine armas, kaasa kallis?“

835 „Sötsikene, linnukene,
 Küll on kodus naine armas,
 Naine armas, kaasa kallis!

Tulin ma sõjast tagasi —

Alles noori seegi neidu,
 840 Alles lehib seegi leppa,
 Alles kaswab seegi kaske,
 Alles noori seegi neidu,
 Keda hoidsin ma omale.
 Keda mängitin mäela,
 845 Üles wötsin, üpitasin,
 Maha pandsin, mängitasin.
 Kelleg' ma murul magasin,
 Kellega kõlgusses kõnelin,

Kellel kihlad kätte andsin,
850 Sõrmuse kätte saatelin,
Pandi pandsin põlwe peale.
Alles noori seegi neidu,
Alles lehib seegi leppa,
Alles kaswab seegi kaske,
855 Alles noori seegi neidu,
Keda hoidsin ma omale.“

Ar 915
Wuolijoki

Hind 25 kop.